

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

47

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-77-X

BRNO 2006

PD 1520/47.2006

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis, vydává Archeologický ústav Akademie věd České republiky Brno.
Peer-reviewed journal published by the Institute of Archaeology, Brno.

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttikay, Jiří A. Svoboda, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Jaroslav Tejral

Výkonná redakce
Assistant Editors

Dana Gregorová, Balázs Komoróczy, Ladislav Nejman, Rudolf Procházka,
Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela, Petr Škrdl

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR
Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: pv@iabrno.cz
<http://www.iabrno.cz/3cacz.htm>

KNIHOVNA AV ČR

PD 1520

47 (2006)

97220/07

07220/07

Obrázek na obálce
Cover illustration

Pekárna. Kamzík (*Rupicapra rupicapra*). Foto M. Frouz

Vychází jednou ročně/Published yearly

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-77-X

Copyright © 2006 by the Archeologický ústav AV ČR Brno, and by the authors.

Tisk/Print Bekros

Pokyny pro autory na internetové stránce
Instructions to authors on internet pages

<http://www.iabrno.cz/3calcz.htm>

9395458

sondy S19 (1,7 × 1,0 m) a S22 (1,1 × 1,0 m), na jejichž profilech byly zdokumentovány další vrstvy a jeden zahloubený objekt (obj. 582) středověkého stáří.

Výzkum místnosti M034 bylo nutné omezit pouze na položení obdélné sondy S23 v rohu místnosti, který přiléhal k místnosti M033, a na dokumentaci novověké kamenné studny. Jednotlivé vrstvy v sondě S23 (1,1 × 1,0 m) bylo možné ztotožnit s novověkými navážkami v M033. Dokumentace studny (obj. 940) byla ztížena skutečností, že z poloviny zasahovala pod zděný vnější základ novověké budovy. Nebylo ji také možné vyčistit.

Druhá etapa archeologického výzkumu v rekonstruovaných budovách C a D Ostravského muzea přinesla cenné informace o charakteru zástavby této parcely ve středověku. Archeologický výzkum teprve čeká na kompletní zpracování, případně podrobné publikování.

Tereza Krasnokutská

Literatura

Kolář, F., Štřílková, J., v tisku: Ostrava (k. ú. Moravská Ostrava, okr. Ostrava), *Přehled výzkumů* 46. Brno.

Resumé

Ostrava (Bez. Ostrava). Masaryk Platz. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

OSTRAVA (k. ú. Moravská Ostrava, okr. Ostrava)

Masarykovo náměstí, ulice 28. října, Zámecká, Sokolská třída. Středověk, novověk. Město. Záchranný výzkum.

V průběhu měsíců května – srpna roku 2005 probíhaly v centru Ostravy rozsáhlé stavební práce související s dokončením výstavby kolektoru (napojení stávajících inženýrských sítí, domovní přípojky), na ně pak navázaly rekonstrukce ulice 28. října a Sokolské třídy. V návaznosti na harmonogram stavby byl realizován záchranný archeologický výzkum (NPÚ Ostrava, akce č. 23/05), jehož úkolem byla zejména dokumentace archeologických nálezových situací na stěnách výkopů, doplněná plošným odkryvem v místě tří šachet na Masarykově náměstí.

V prostoru ulice 28. října (původní ulice Prostřední, rozšířená v letech 1841–1842) byla ve výkopech pro domovní přípojky registrována souvrství vykazující komunikační charakter těchto míst, a to včetně dvou valounových dlažeb a dřevěného haťování datovatelných do průběhu 14. stol. a jedné valounové dlažby novověké. Původní terény při linii zástavby byly zničeny řadou výkopů recentních inženýrských sítí, obdobná situace byla zjištěna i na Masarykově náměstí, v Zámecké ulici i v Sokolské třídě. Při vyústění ulice 28. října do Sokolské třídy byl dokumentován pozůstatek původní kanalizační stoky tvořené lomovým kamenem a zaklenuté valenou klenbou. Její průběh byl registrován ve více výkopch v Sokolské třídě.

Na Masarykově náměstí byl také realizován plošný odkryv v místě tří výkopů pro šachty (cca 3 × 3 m), výkopy nesou označení sond S5–S7. Nejzajímavější se ukázala situace zjištěná v sondě S5 (SV vyústění ulice 28. října do Masarykova náměstí). Při bázi odkrytého souvrství byla dokumentována dlažba tvořená menšími oblázky, jejíž využití lze klást na zákla-

dě nálezů pocházejících z povrchu již do průběhu 13. stol. Následovaly další dvě oblázkové dlažby, datovatelné do průběhu 14. stol. Tato situace je odlišná od stavu pozorovaného při výzkumu šachty D v jihovýchodní části Masarykova náměstí v roce 2003 (Kiecoň 2004), kde byly zjištěny pouze dvě úpravy povrchu ze 14. stol. – starší dřevěné haťování a mladší oblázková dlažba.

V sondě S6 v jihozápadní části Masarykova náměstí byly registrovány dvě starší oblázkové dlažby datovatelné do 14. stol. Situace v sondě S7 v JZ vyústění ulice 28. října do Masarykova náměstí byla narušena recentním výkopem pro kanalizační potrubí.

Marek Kiecoň

Literatura

Kiecoň, M. 2004: Ostrava (okr. Ostrava). Masarykovo náměstí. *Přehled výzkumů* 45, 234, 235.

Resumé

Ostrava (Bez. Ostrava). Masarykovo Platz, Str. Sokolská, Zámecká, 28. října. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

OTROKOVICE (okr. Zlín)

„Chmelín“. Středověk (15. stol.) Sídliště. Záchranný výzkum.

Na trase nově budované komunikace městského obchvatu při překřížení současné hlavní komunikace I/49 mezi Zlínem a Otrokovicemi východním směrem od místní části Otrokovic, Kvítkovic byl v březnu až květnu roku 2004 realizován rozsáhlý záchranný výzkum. Naleziště v prostoru „Chmelína“ je přesně lokalizováno na ZM 1 : 10 000, č.l. 25-31-24, od Z s. č. 146 a 175 mm (úsek SO 111) a 151 a 153 mm (úsek SO 112 – JV obchvat), od J s. č. 68 a 81 mm (SO 111) a 61 a 65 mm (SO 112). Poslední fázi osídlení zjištěnou při rozsáhlém výzkumu v prostoru „Chmelína“ (celkem 478 objektů) představuje nález zahloubeného objektu č. 538, v jehož výplni byla nalezena část železné nádoby a kolekce keramiky z poslední čtvrtiny 15. stol. Zároveň zde byl nalezen fragment kamenného žernovu, takže není vyloučeno, že zde stál objekt větrného mlýna, o němž se snad zmiňují pozdější písemné zprávy.

Jiří Kohoutek

Resumé

Otrokovice (Bez. Zlín). Mittelalter (15. Jh.) Siedlung. Rettungsgrabung.

PONĚTOVICE (okr. Brno-venkov)

„Druhé stoly“. Raný středověk (?). Sídliště. Záchranný výzkum.

V trase budovaného kanalizačního sběrače byla na břehu ponětovického rybníka odkryta část jediného nepravidelného zahloubeného objektu. Několik keramických zlomků umožňuje pouze rámcové datování nejspíše do raného středověku.

David Parma

Resumé

Ponětovice (Bez. Brno-venkov). „Druhé stoly“. Frühmittelalter (?). Siedlung. Rettungsgrabung.

PROSTĚJOV (okr. Prostějov)

Filipcovо náměstí – bývalý augustiniánský klášter. Středověk. Novověk. Klášter. Zjišťovací výzkum.

Výzkum vyvolaný potřebou řešit silné zatékání do obvodového zdiva kostela Povýšení sv. Kříže v Prostějově měl podobu několika víceméně drobných sond položených podél obvodu stavby. Přinesl celou řadu nových poznatků dokreslujících pohnutou historii objektu, jenž byl na přelomu 14. a 15. stol. součástí augustiniánského kláštera. Při východní stěně dnešní sakristie bylo sondou zachyceno masivní nároží z neomítnutých kamenů, vyčnívající pod úroveň terénu z obvodového zdiva a licující s jižní zdí kostela. Výplň základového žlabu vyhloubeného do rostlé spraše a souvrství nad ním umožnily rozlišit horizonty zániku kláštera s fragmenty architektonických článků, jakož i ničivého požáru z roku 1697. Směrem k jihu, k presbytáři kaple, terén prudce klesá; ani v hloubce 2 m nebylo zachyceno podloží. Uprostřed někdejšího ambitu se předpokládá klášterní studna, avšak její pozůstatky se nepodařilo zachytit. Podloží tvořené šterkovou terasou se objevilo až v hloubce 4 m od úrovně dnešního terénu. Uložení nad ním prozrazují existenci mohutné kaverny, snad vodního příkopu tvrze, předcházející výstavbu kláštera. Sondou situovanou na jižní straně kaple Nejsvětější Trojice byla zachycena vnější obvodová zeď křížové chodby, a to 1 m pod úroveň dnešního terénu.

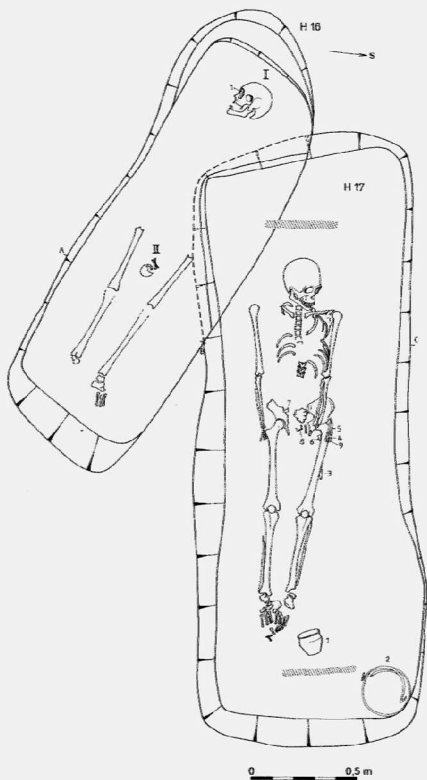

Obr. 158. Prostějov, kostel Povýšení sv. Kříže. Kamenné nároží vyčníhající z východní zdi někdejšího augustiniánského kláštera.

Prostějov, St. Kreuzerhebungskirche. Die steinerne Ecke, aus der Ostmauer des Klostergebäudes hervorpringend.

Okružní ulice. Středohradištní období. Pohřebiště. Záchraný výzkum.

Záchraným archeologickým výzkumem vyvolaným výstavbou arcálu společnosti LM Trans, s.r.o., na Okružní ulici v Prostějově (ZM 1:10 000, list 24-24-13, 402-407 mm od Z. s. č. a 322-329 mm od J. s. č.) bylo prozkoumáno celkem 30 kost-

Obr. 159. Prostějov, Okružní ulice. Kresebná dokumentace superpozice kostrových hrobů č. 16/2005 a 17/2005.

Prostějov, Okružní Str. Zeichnerische Darstellung der stratigraphischen Lage der Skelettgräber N. 16/2005 und 17/2005.

rových hrobů náležejících k rozsáhlejší nekropoli Slovanů střední doby hradištní (k historii jejího objevení např. Šmíd 2001). Odkryté hroby poskytly bohatou kolekci předmětů hmotné kultury (šperků a součástí oděvu, zbraní, výstroje či předmětů denní potřeby a drobných nástrojů) druhé poloviny 9. až 10. stol. po Kristu, které svým charakterem odpovídají nálezům na obdobných vesnických pohřebištích uvedeného období a dané geografické oblasti. Byla zde zjištěna též řada jevů souvisejících s vlastními pohřebními obřady – od přímých dokladů pohřebních nosítek přes keramické nádoby v zásypech hrobových jam, rozbité v průběhu pohřební hostiny, až po skořápky vajec ukládaných k zesnulému jako symbol života či vzkříšení. Zvláštní zmínky si zaslouží hrob č. 16/2005 (obr. 159), který poskytl unikátní ukázkou zvláštního jevu označovaného v odborné lékařské literatuře jako posmrtný „porod v rakvi.“ Jde o proces, kdy je lidský plod vypuzen z rozkládajícího se těla zemřelé matky vlivem tlaku hnilobných plynů (podrobněji Fojtík - Prokeš 2006).

V širším kontextu jde o jeden z největších dosud zkoumaných venkovských hřbitovů velkomoravského období na střední Moravě, jehož další podrobnější analýza přinese jistě zajímavé poznatky o náboženských představách prostého zemědělského obyvatelstva v časech, kdy si křesťanství zprvu jen pozvolna kleslo cestu skrze silně zakotvené staré pohanské zvyklosti a tradice (např. Dostál 1966, 28–29).